

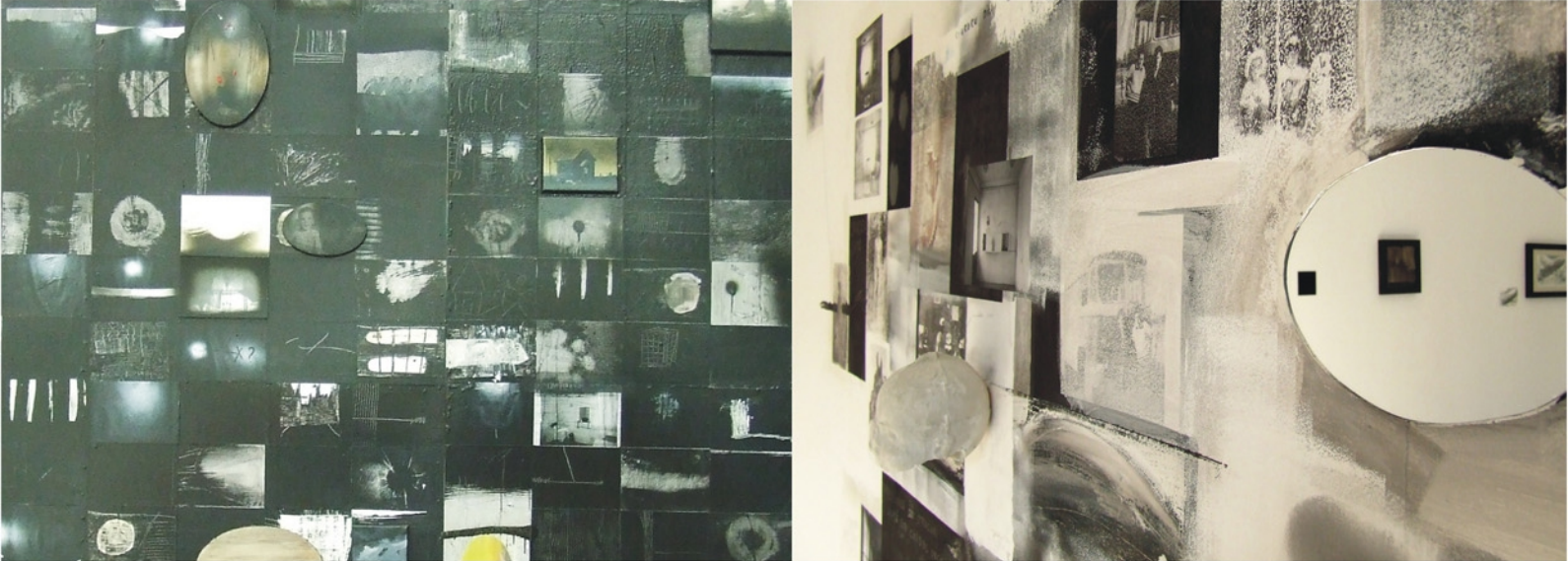
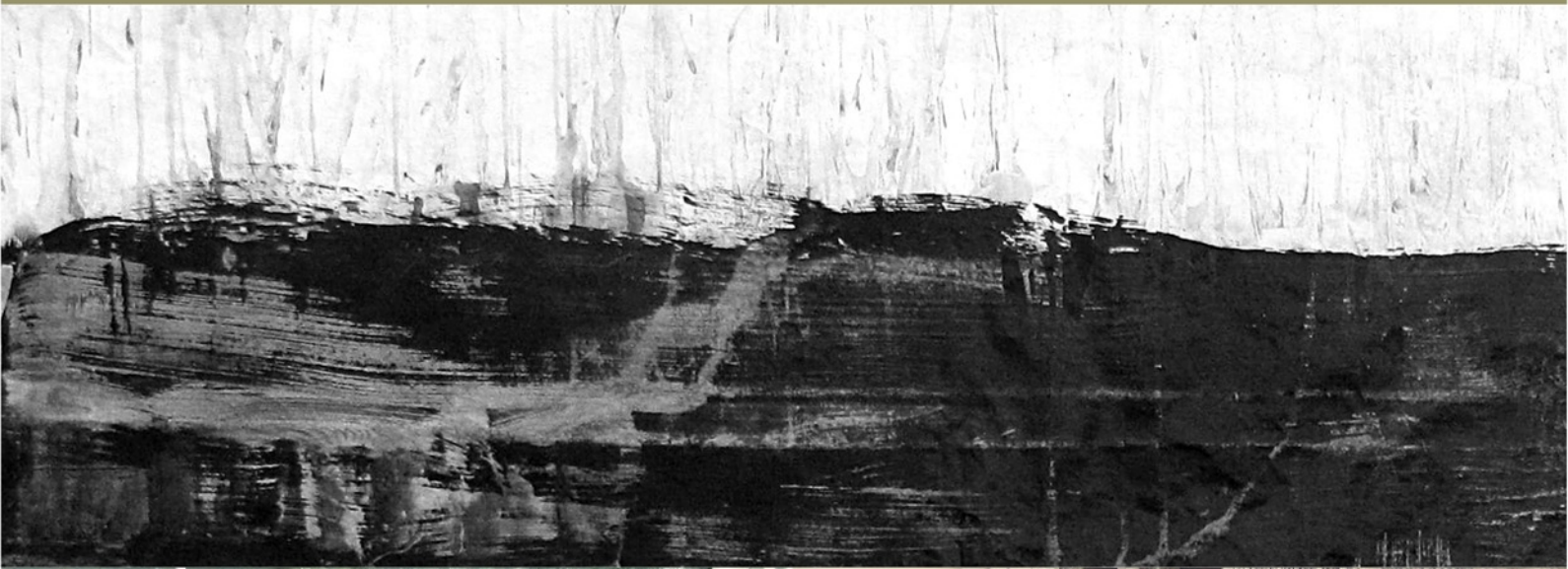

UNIVERSITATEA
DE ARTĂ
ȘI DESIGN
CLUJ-NAPOCA

Universitatea de Artă și Design Cluj-Napoca
I.O.S.U.D.

REZUMAT al tezei de doctorat

DE LA ARHIVĂ LA MEMORIAL Analiza unor continuități cumulative

Coordonator științific – Prof. univ. dr. Ioan Sbârciu
Doctorand: Andrei Ciurdărescu

Universitatea de Artă și Design Cluj
I.O.S.U.D.

REZUMAT
al tezei de doctorat

DE LA ARHIVĂ LA MEMORIAL
ANALIZA UNOR CONTINUITĂȚI CUMULATIVE

Coordonator științific: Prof. univ. dr. Ioan Sbârciu

Doctorand: Andrei Ciurdărescu

Cluj-Napoca

2014

Cuprinsul tezei de doctorat

Introducere generală	3
Capitolul 1 – Perspective teoretice asupra constructelor cumulative și rolul lor în cadrul socio-cultural	6
1.1 Preambul în analiza conceptelor culturale	6
1.2 Spațiu, percepție și raportare la ideea de infinit	8
1.3 Individualitatea în contextul socio-cultural	11
1.4 Perspective de antropologie culturală, situații de criză și raporturi economice	14
1.5 Nevoia de compensare și transfer afectiv față de obiect	18
1.6 Forme și deviații comportamentale, o analiză punctuală	23
1.7 Informație și redundanță	26
1.8 Funcția de evocare a arhivei	29
Capitolul 2 - Despre arhivă și declinările sale	32
2.1 Percepția și stăpânirea spațiului, forme incipiente de teaurizare	32
2.2 Despre Antichitate și forme ale arhivării	40
2.3 Modalități și forme de stocare a informației culturale	47
2.4 Colecționarea în Evul Mediu și Renașterea Italiană	53
2.5 Enumerări și înșiriri vizuale	59
Capitolul 3 – Arhiva și colecția, ca modalități de stocare, și aspectele lor instituționale	74
3.1 Muzeul și colecția de specialitate	75
3.2 Galeria	81
3.3 Preschimbarea arhivei în memorial	82
Capitolul 4 – Medii și instrumente de arhivare	86
4.1 Tiparul ca suport de conservare a memoriei	89
4.2. Fotografia și extensiile sale, ca medii de arhivare	91
4.3 Evoluția suporturilor informaționale și paradigma media	96

Capitolul 5 – Avangardele secolului XX în raport cu colecționarea obiectuală	100
5.1 Mișcarea DADA și impactul său socio-cultural.....	103
5.2 Avangardă și ariergardă, aspecte ale kitsch-ului în modernitate.....	105
5.3 Arte Povera.....	108
5.4 Arta brută.....	115
5.5 Instalația și artele instalaționiste, prezențe și dezvoltări spațiale	126
5.6 Asamblajul și derivările sale spațiale	130
Capitolul 6 - Studii de autori și fișe de proiecte artistice	134
6.1 Motivație și enumerare.....	134
Capitolul 7 - Aplicații personale	172
Androcub 2007	181
Eu/Timp/Gest 2007	184
My personal territory 2008.....	190
Mapamundi I 2009	197
Canapeaua Roșie 2010	201
Mapamundi II 2013	211
Proiect Macerata „Il colore come sostanza” 2013.....	213
Proiect Ouessant „Green and Brown II” 2014	220
Proiect „Vanguardias y periferias” 2014.....	225
Proiect Lecce 2014	229
Concluzii generale.....	235
Bibliografie.....	242
Surse ilustrații.....	250
Lista cuvintelor cheie	259

Rezumat al tezei de doctorat cu titlul
DE LA ARHIVĂ LA MEMORIAL
ANALIZA UNOR CONTINUITĂȚI CUMULATIVE

Rezumatul tezei de doctorat cu titlul *De la Arhivă la Memorial – analiza unor continuități cumulative* îl începem prin a cita din introducerea acestei teze textul ce ilustrează parabola mitică a cutiei pandorei. Asemenea lui Zeus care a decis să pedepsească omenirea căreia binefăcătorul Prometheus îi dăruise din cer focul, Pandora înzestrată cu a sa cutie, este trimisă pământenilor pentru a oferi darul zeilor. Dar nu răzbunarea constituie interesul cercetării noastre, ci forma cadoului. Cutia ca suport al ingrădirii, al stocării, a punerii de oparte a ceea ce dorim a fi păstrat, reprezintă pentru noi motivația reală pentru care am făcut apel la această considerație. Arhivele și memorialele, precum și totalitatea formelor și constructelor cumulative se constituie pornind de la elementul comun al dorinței și nevoii de conservare precum și a formei cutiei sau declinărilor acesteia ca mod arhetipal al asamblajelor arhivale. Dintre fricile cele mai mari ale omului cu siguranță uitarea ocupă un loc fruntaș, urmărind și înspăimântând cu prezența sa generații la rând. Lipsa unor coduri ale comunicării sau posibilități de conservare a acestora prin scriere, a avut drept rezultat apelul la constructe cumulative, cu rol cert de rememorare, evocare, cultică sau profană, a bagajului informațional pe care omul nu îl mai putea purta doar cu ajutorul mnemonicului personal.

Astfel, direcția investigației și cercetării teoretice precum și a modelărilor aplicative, trece de la enciclopedicul statistic la secvențele ce prezintă și elucidează, prin ceremonii interrogative și reflexive, legătura dintre fizicul și metafizicul gestionării și implicării lor, în forme și materialități culturale îndeosebi a celor specifice artelor vizuale. Pentru bunul mers al sintezei acestor cercetări, teza de doctorat este structurată pe baza a șapte capitole, ce conțin subcapitolele necesare la care se adaugă *introducerea generală*, *concluziile generale*, *o bibliografie*, *lista surselor de ilustrații* și *lista cuvintelor cheie*. În *Introducerea generală* se trec în revistă motivațiile personale, argumentele științifice, atât cele reflexive cât și direcțiile de construct ale cercetării și ale sintezei rezultatelor acestei cercetări, menționându-se importanța pe care o acordăm transferului cercetării în câmpul cultural general și în teritoriul ilustrativ și moderator, reprezentat de parteneriatul dintre arhive și declinările acestora și artele vizuale.

De la acumulările destinate alimentării ecuațiilor de supraviețuire și a celor destinate portofoliului informativ, până la arhivele cumulative ce validează individul, grupul, societatea

și la celor care confirmă extensia gândirii profane către aflarea, imaginarea, trăirea epifanică, asistăm în diacronicul general și prin particularitățile punctuale, la însoțirea umanului de reperele, secvențele și instanțele de continuitate cumulativă: depozitul, arhiva, colecția, memorialul, portofoliul, muzeul.

Din vastul teritoriu al parteneriatului uman cu constructele cumulative, desigur, din perspectiva mea ca artist vizual, am ales în punctualitatea și extensia interesului legat de această materializare a comportamentului uman, un subiect analizat și dezvoltat în teza de doctorat *De la arhivă la memorial – analiza unor continuități cumulative*. Cu siguranță, cercetarea teoretică, aspectele documentării ilustrative și științifice însoțite de exemplificări și experimente aplicative dinspre creația artistică personală, nu poate rămâne doar într-o segmentare de demers discursiv dedicat teritoriilor artelor vizuale ca receptoare, generatoare și gestionare de continuități cumulative.

Astfel axa principală a cercetării, dedicată artelor vizuale, este însoțită de diferite trimiteri și asocieri, parteneriate, conjugări ale cercetării teoretice, documentări ilustrative și teoretice legate de abordarea spațiului socio-cultural care gestionează continuitățile cumulative.

De asemenea, am acordat o atenție deosebită disjunției dintre ceea ce înțelegem și este înțeles prin arhiva culturală și prin arhiva profană. Chiar dacă, o delimitare clară nu poate fi făcută, considerăm că ea este utilă pentru calificarea rezultatelor cercetării. O certitudine a investigației noastre o reprezintă acel aspect legat de relația de dialog între mediile culturale și profane. O delimitare clară între cele două aspecte nu poate fi formulată, având în vedere faptul că există un schimb și un dialog permanent și continuu între acestea. Prin statutul obiectului sau al modului în care își face acesta simțită prezența, arhiva a funcționat în strânsă legătură cu percepția publicului cu valorile și reperele culturale ale diferitelor perioade istorice. Acceptul publicului nu s-a putut face fără existența unui raport comparativ sau de asociere cu mediul instituțional, fie el muzeu, biserică, academie sau alte forme instituționale de validare.

Dacă aceste repere prin rolul și caracterul lor oficial, ce îndeplineau funcția de validare, au funcționat dintotdeauna prin asumarea noului în câmpul lărgit al sferei culturale, în contrast, avangardele istorice impun o extindere a acestui accept și o asimilare mult mai accelerată a noului. *Introducerea generală* se încheie cu o prezentare a rolului și rostului prezenței artelor vizuale, ca partenerie elective pentru existarea și evoluția arhivelor și a declinărilor acestora. Astfel, starea și nevoia de arhivă generică și delimitările acesteia, alimentează, pe lângă variatele teritorii sociale și culturale, universul de creativitate al artistului. La rândul său artistul întoarce acest „dar” prin contribuții de referințe directe și extins indirecte arhivei și declinărilor sale.

Dacă proporția de materialitate domină constituirea arhivelor în secvențele de existențial și social în spațiul cultural, punctual, în spațiul artelor vizuale jocul de proporții devine unul elastic, supus unor paradoxale geometrii variabile unde fizicul este transgresat adesea de la elementarele repere și nevoi existențiale în delegări ce îmbină metafizicul cu reprezentări, simulări și simulacre.”

Capitolul I este intitulat *Perspective teoretice asupra constructelor cumulative și rolul lor în cadrul socio-cultural* și angajează investigarea teoretică asupra influențelor reciproce dintre continuumurile și constructele cumulative, generalitățile și nuanțele social-culturale. Se trec astfel în revistă conceptele culturale ce interferează cu cele legate de raportarea și percepția spațiului, în legăturile lor cu generarea și gestionarea de continuumuri arhivare ca și constructe cumulative întemeietoare de dimensiuni identitate de comportamente, stări și înființări arhivare, împreună cu modul în care structurile instituționale confiscă și patrimonizează elementul valoric pe parcursul diacronic al evoluției socio-culturale umane.

Un alt aspect cercetat, sub genericul antropologiei generale și al celei culturale, este legat de individualitatea comportamentală (nevoia de compensare, aspecte ale asumării și tranferului față de obiect, acumularea compulsivă) și relațiile acestora în raporturile socio-economice. Studiul de caz inserat ca exemplu în acest capitol, este însoțit de detalieri ale fenomenelor, funcțiilor și aspectelor, ce se constituie și contribuie la dezvoltări ale comportamentelor periferice, ce au drept rezultată excluziunea socială, și prezențe arhivare ce îmbracă rezultatul lipsei de control a individului raportat la sieși și la spațiul locativ.

Cercetarea fenomenului cultural, implică abordarea unei imagini de ansamblu asupra totalității formelor de relaționare între individ și grup, și a formelor organizatorice ce îi condiționează sau gestionează statutul social precum și relațiile sau particularitățile generate de acesta.

Ulterior am analizat modalitățile de percepție și raportare a a individului la spațiu, analiză în care distingem două categorii. Prima, identificată ca fiind un proces cognitiv aflat sub auspiciile logicii și matematicii. În cea de-a doua, trăirea estetică, experiența frumosului și bucuria întâlnirii constituie modul de înțelegere și raportare.

Logica unui construct cumulativ se ghidează pe principiul raportării, incluzând și selectând doar acele elemente care, dincolo de valoarea lor estetică, conduc spre posibilitatea construirii unei imagini de ansamblu și evaluare a întregului.

Capitolul II se intitulează *Despre arhivă și declinările sale* și este dedicat cercetării motivațiilor generării, existării și gestionării de forme identitare ale arhivei și de declinări ale acesteia. Se reperează și se relevă secvențele și instanțele care au transformat informația de semn și sens existențial în provocare și generare de conservare utilitară a memoriei, cât și evoluția diacronică a acestora determinată de existențial, de mediul socio-economic și de cel cultural. În acest capitol se punctează secvențele identitare ce delimitează și definesc o formă sau alta a constructului arhivei împreună cu succesiunea de momente în care gestionarea arhivei trece gradual sub auspiciile multiplelor forme instituționale.

O importanță deosebită se acordă transformărilor specifice unui interval situat între transfer și transgresare, care conduce, de la depozitul fizic la substituirii ale acestuia prin reprezentări, simulări, simulacre, sinteze și rezumate, care conduc la depozitul virtual.

Am urmărit deasemenea modul în care, omul, prin depășirea condiției de primată realizată de abordarea unei poziții bipede, începe să se raporteze la spațiu. Într-un mediu atât de vast, nevoia de a fixa repere și de a identifica puncte de referință devine stringentă, atât pentru actualitatea acută a acțiunilor sale cât și pentru necesarele repere informaționale ulterioare, ceea ce conduce la premisele de proto-arhivă.

De la această nevoie primară se dezvoltă și uluitoarea capacitate a omului de a da naștere și gestiona un spațiu familiar și de a ajunge până într-acolo încât să modifice întreg peisajul în care își desfășoară activitatea. O astfel de evidență a arhivării o deducem din faptul că în numeroasele imagini rupestre de pe pereții grotelor sunt ilustrate doar capete de animal, partea cea mai importantă, ce păstrează și atestă trofeul și memento-ul actului vânătorii. Prin deducție și urmărind același principiu găsit la depozitele de oase, omul păstrează doar părțile cele mai sacre pentru a le avea drept mărturie fizică sau în scop ritualic. Ulterior, prin apariția scrierii, semnul și simbolul preiau parte din încărcătura proto-religioasă purtată până atunci de obiect sau suprafața desenată a peretelui și conferă o nouă formă de mobilitate actului mistic.

Arhiva, ca formă depozitară a unei anumite cantități de informație, a dobândit începând cu perioada antichității un comportament unitar, păstrat și dezvoltat în permanență până în zilele noastre. De la trezorerii, la biblioteci, mausolee, monumente de utilitate publică, temple ori case particular și morminte, aceste constructe cumulative ale antichității constituie baza de plecare pentru toate formele de dezvoltare ulterioară din domeniul arhivelor. Am putea afirma că bibliotecile antice au fost instituțiile predecesoare erei digitale, precum și a fenomenelor de acumulare și ierarhizare a informației de astăzi.

Odată cu începuturile Renașterii în Italia, și colecțiile au început să crească atât în dimensiuni cât și în importanță și notorietate. Interesul sporit pentru arta antică precum și posibilitățile financiare în creștere ale burgheziei și bancherilor renascentiști, au făcut ca patrimoniul material să se dezvolte considerabil.

Cabinetul de curiozități așa cum îl cunoaștem astăzi, apare în Renașterea Europeană având un caracter enciclopedic. Diferitele nume sub care este menționat, în limba engleză *Cabinet of curiosities*, *Wonder Cabinet*, în limba germană *Kunstkammer* (cameră de artă) și *Wunderkammer* (camera minunilor), arată încă o dată diferitele scopuri și varietatea acestor acumulări. *Wunderkammer* reunea obiecte, sau mai bine spus artefacte, din varii domenii precum științele naturii, artă, etnografie, arheologie, geologie sau relicve sacre. Apelul la înșiruire ori enumerare, reprezintă o formă de reflectare a dimensiunii, cu caracteristici universale. Nu există un început sau sfârșit a acestor descrieri, ele fiind folosite doar ca instrument de operare al înțelegerii universale.

Dintre reperele analizei noastre un punct de referință l-a constituit constructul cumulativ caracteristic secolului al XVI-lea cunoscut sub denumirea de *cabinet de curiozități* sau *wunderkammer* ce devine o adevărată modă printre membri înaltei societăți a acelor vremuri. Astfel că numai în Italia acestui secol sunt înregistrate peste 250 de astfel de arhive.

Interesul pentru alchimie, mister, științele naturii precum și față de diferite artefacte exotice, aduse de negustori din diferite colțuri ale lumii, conduce la o dezvoltare rapidă și dinamică a cabinetului de curiozități și a colecțiilor private. Dintre acestea amintim pe cele ale lui Luca Ghini din Padova cu o importantă colecție de ierbare, sau colecția eclectică a lui Ulisse Aldrovandi din Bologna. De asemenea importante colecții au fost și cele ale lui Conrad Gesner, Félix Platter, iar ceva mai târziu, cea a lui John Tradescants, sau colecția de artefacte arheologice a familiei Grimani din Veneția, precum și cea a manuscriselor recuperate din mănăstirile închise în timpul reformei, aparținând lui Sir Robert Cotton sau cea a lui Ferrante Imperato din Napoli. Pornind de la culturile paleolitice și cele primitive, trecând prin antichitate și Renaștere și ajungând până în secolul al XXI-lea, listele, arhivele și colecțiile au rămas alături de om în toate manifestările și preocupările sale.

Prin diferitele caracteristici ale funcției sale, opera de artă a beneficiat de enumerarea utilizată de artist pentru îndeplinirea multiplelor scopuri. O calificare performativă este adusă de secvențele artei goticului în care rezumările și simulările listelor sub aspectul surogatului realității, a cunoscut, atât prin aspirație și realizare, evoluții semnificative ce pregătesc și anunță schimbările

de paradigmă aduse de Renaștere și perioadele următoare. Reprezentarea spațiului sub auspiciile enumerării și arhivării, rezolvă pentru artiștii perioadei medievale, slabele performanțe dinspre reprezentările vizuale mimetice ce solicită ceremonii complicate ale iluziei și sugestiei, rezolvate mai târziu de știința și arta reprezentării perspective angajată salutar de perioada renașcentistă.

Dealtfel, redarea spațiului și a elementelor sale a reprezentat pentru artiști un deziderat, o preocupare și o încercare permanentă de măiestrie întru știința și arta redării. Arhivele și enumerările pe care acestea implicit le includeau, erau mijloace operaționale la îndemâna diferitelor clase sociale și implicit a artistului și artizanului în efortul său de reprezentare și satisfacere a comanditarului.

Capitolul al-III-lea, pe care l-am intitulat *Arhiva și colecția, ca modalități de stocare, și aspectele lor instituționale*, este dedicat trecerii în revistă a specificului arhivelor culturale în reperele lor de identitate instituțională, precum și în formele sale de devenire, existență și reformare, sub auspiciile atât ale formelor de patronaj independent sau contestatar, cât și ale derogărilor generate și raportate la aceste forme. Prin caracteristica lor publică, aceste constructe sunt reflectarea sub aspect organizatoric și manifestațional al culturii.

Muzee, galerii sau biblioteci, se constituie drept repere în cadrul mediului social ce le determină și menține existența, având totodată și un aspect de construct cumulativ. Acest detaliu este important, reflectând instituțional imaginea publică și materială a nevoilor grupului de conservare directă a unei anumite zone reprezentative a bagajului cultural.

Așa cum am descris în alte capitole, numim cultură, totalitatea proceselor ce definesc un grup social. Formele instituționale analizate în acest capitol, iau naștere ca circumstanțe materializate din acceptul general pentru conservarea tuturor elementelor ce reprezintă din perspectivă obiectuală, un reper al patrimoniului cultural. Ele reunesc în cadrul constructelor proprii artefacte ce sunt instaurate cu valoare nominală. De asemenea ilustrează repere ale asumărilor socio-economice, fiind implicate în mod direct în menținerea valorilor culturale din cadrul societății. Prin intermediul lor, societatea dispune de pârghiile instaurării unor anumite cantități de artefacte, drept repere și reprezentări, înconjurate de unicitate și valoare referențială.

Pornind de la structurile de arhivare reprezentate de colecția privată (cabinetul de curiozități), în secolele următoare, arhivele, colecțiile private sau publice au suferit dezvoltări prin diferitele forme de clasificare sau încercări de delimitare pe arii de interes cultural și valoric. Ele joacă un rol deosebit de important pentru comportamentul social raportat la materialul cultural

european, reprezentând astfel formele incipiente, premergătoare, ale instituțiilor ce guvernează astăzi patrimoniul cultural.

Prin aceste schimburi, transferuri și delegări de proprietate apărute începând cu secolul al XVI-lea și continuate până în secolul al XIX-lea se produce o importantă transformare asupra modului de raportare socială la aceste structuri cumulative. Prin trecerea lor din spațiul privat în cel public se înregistrează o transformare treptată a procesului de asimilare și asumare de către mediul social. Dacă inițial aceste constructe se revelau drept o caracteristică a comportamentelor excentrice precum și o formă de epatare a claselor sociale înstărite, ele devin treptat un reper al modului de conservare a diferitelor aspecte ce țin de patrimoniului cultural general.

Prin organizarea de societăți științifice ce încep treptat să preia rolul colecționarului, ansamblurile arhivare dezvoltă noi dimensiuni și restructurări. Prin accesul la spații mult mai mari, arhivele încep să înglobeze cantități din ce în ce mai importante de artefacte. Totodată se observă o separare și stratificare a diferitelor domenii de interes, proces care va conduce treptat la specializarea și supraspecializarea colecțiilor. În decursul ultimelor două secole, imaginea cât și dimensiunea acestor constructe suferă transformări radicale.

Oficializarea colecțiilor a avut ca rezultat accesul neîngrădit al publicului, începând treptat să fie asumate de marea masă a populației, devenind puncte de atracție, surse de cunoaștere, instrumente educaționale și de divertisment. Dintr-o altă perspectivă, raportându-ne la momentul apariției lor, aceste colecții, odată devenite publice, oferă vizitatorilor un acces la informație mult mai facil, de neimaginat anterior. Noile descoperiri geografice, precum și industrializarea, oferă un climat economic ce contribuie la dezvoltarea vizibilă atât a științelor cât și a centrelor urbane.

Se înființează pentru prima dată în Anglia și respectiv în Franța, ceea ce poate fi identificat azi cu imaginea incipientă a instituției muzeale. Astfel apar British Museum, în Londra, în 1759 și Musée du Louvre, la Paris, în 1793. Încă din secolul al XIX-lea acestea devin unele dintre cele mai importante repere culturale, proiectându-se asupra lor statutul de identitate regională sau națională. Schimbările sociale s-au proiectat într-un mod decisiv asupra modului de constituire, a numărului acestora precum și a perspectivelor de dezvoltare ale instituțiilor cu caracter public ce patronau arhive materiale. Apariția de conflicte militare majore, au avut drept rezultată schimbări remarcabile în mediul socio-cultural și implicit și asupra gestionarilor de arhivă.

Dacă o arhivă se construiește pe principii universale valabile ce îi conferă posibilitatea mobilității, memorialul în schimb, nu beneficiază de date similare în pornirea constructului său.

Prin modificarea statutului de acumulare cu caracter socio-cultural și convertirea în memorial, acest construct cumulativ capătă un caracter hieratic în cadrul instituțional, nemaifiind necesar un accept unanim al societății ca formă de influență asupra înființării sale. La baza alcătuirii memorialului se află obligatoriu diverse structuri cumlative formate din arhive.

O arhivă odată instaurată sub premisele acestor forme statutare, se degreveză de orice dependență și nevoie de validare. Un interes aparte îl reprezintă faptul că această formă cumulativă nu se formează în același fel ca toate celelalte, ci pornește de la considerațiile valorice impuse de sistemul socio-economic. În cadrul unui memorial putem regăsi obiecte ce nu dețin în mod direct o valoare economică sau culturală. Urmărind această trăsătură caracteristică memorialului, care împreună cu alte constructe cumulative exercită în plan social și un caracter economic, ca particularitate, îl putem înscrie în categoria arhivelor obiectuale cumulative formate sau gestionate de instituții oficiale. Foarte rar se întâmplă ca un memorial să fie exclusiv rezultatul unui demers privat. El se poate înființa în urma unui aport din mediul privat, aport ce este ulterior preluat și continuat de către stat, dobândind astfel un statut oficial și bucurându-se de suportul instituțional al acestuia.

Capitolul IV intitulat *Medii și instrumente de arhivare*, cercetează și relevă apariția și evoluția mediilor și instrumentelor de substituire a materialității cantitative și statistice specifică arhivelor depozitare, prin secvențele și instanțele virtualității legate de mijloacele și metodele de reprezentare, de simulări, precum și de sinteză. Atenția noastră se îndreaptă astfel către: scriere, tipar, fotografie și declinările acestora în mediul informației digitale și a suportului virtual. În acest context se identifică și paradoxurile legate de modul în care aceste instanțe ale mediului virtual amplifică sau deteriorează accesarea și utilizarea arhivelor. Apariția primei tehnologii de tipărire a continuat și dezvoltat într-un mod novator variantele anterioare de propagare a informație reprezentate anterior de suportul mobil, lemn, os, piatră, ceramică, papirus, hârtie și pergament. Prima tehnologie de tipărire, și în consecință de multiplicare a documentelor, a apărut și s-a dezvoltat tot în China, unde tiparul pe un relief în negativ s-a folosit încă din secolul I e.n. În perioada anilor 1041 și 1048, tipograful chinez Bi Sheng inventează litera mobilă și dezvoltă o metodă tehnologică care îi permite rearanjarea acesteia pe suportul unei matrițe de lemn, metodă folosită și perfecționată ulterior în Europa, pentru a eficientiza procesul de tipărire. În secolul al XV-lea, Johannes Gutenberg adaptează presa de tipar cu șurub, o tehnologie ce utilizează un procedeu preluat la rândul său din metoda presării teascurilor de vinificație folosite în perioada Imperiului Roman, pentru a realiza un nou tip de presă folosită ulterior în procesul de tipărire.

Din acest moment, dezvoltarea tiparului și a tehnologiilor conexe a căpătat amploare într-o asemenea măsură încât în doar câteva secole întreaga Europă a fost martora unei emancipări a informației prin prisma noilor medii și instrumente de difuzare, fapt ce a condus la o explozie în secolul XX a propagării informației și apariția fenomenului de mass-media.

Astfel informația a căpătat prin prisma evoluțiilor tehnologice un volum ce cu greu mai putea fi verificat, controlat și monitorizat. Noi instituții cu rol de reglementare au fost înființate pentru a manageria fluxul informațional creat de abundența și rapiditatea cu care această informație era propagată în mediul social și cultural.

Dezvoltarea artelor vizuale a beneficiat din plin de aceste evoluții tehnologice și a nou apărutelor modalități de promovare și propagare a informației realizate prin intermediul instituțiilor care aveau de acum nevoie de o nouă metodă de promovare a artefactului sau evenimentului cultural. Astfel au luat naștere albumele de artă, revistele culturale, afișe și pliante destinate informării și promovării acțiunilor și activităților artistice. Catalogele expoziționale și listele caselor de licitații reprezintă de asemenea arhivări și documentări ale momentelor consumate, oferind posterității posibilitatea accesului la o informație de arhivă, constituindu-se astfel în elemente ale memoriei culturale.

Secolul al XIX-lea aduce în peisajul cultural un nou mediu de conservare al imaginii: *fotografia*. Contribuția adusă de această nouă tehnologie în câmpul arhivelor este uriașă, schimbând radical percepția legată de spațiu și aducând noi elemente legate de percepție și imagine. Mecanismele nou apărute pot să dezvolte apropieri sau depărtări de subiectul fotografiat, relevând noi imagini ale realității. Contribuția adusă de fotografie mediului științific este uriașă, dar și întregului mediu ce se ocupă de arhivare și documentare. Alături de alte modalități de conservare, fotografia își găsește loc în cadrul constructelor cumulative, câștigând cu repeziciune un loc favorizat.

Putem concluziona faptul că apariția fotografiei și includerea ei imediată în câmpul arhivelor, duce la o dezvoltare exponențială a acestora, precum și o mobilitate nemaîntâlnită a informației. Se adaugă la schimbările de paradigmă ale statutului și tipului de arhivă, pe lângă noutățile aduse de fotografie și pe cele la fel de revoluționare ale arhivării și arhivelor, având la bază extensiile fotografiei, respectiv arhivările pe suport cinematografic, cele pe suport video și cele pe suport foto-numeric.

Transpunerea imaginii de pe suportul clasic al peliculei fotografice pe suport digital, atrage după sine și utilizarea mediilor de stocare și arhivare, precum și noi modalități de raportare și relaționare cu imaginea digitală. Odată copiată din aparatul foto digital în calculator, pe suportul electromagnetic al *discului dur* (Hard-Disk Drive-ului), imaginea poate fi modificată în asemenea fel, cu ajutorul programelor specializate, încât ideea de la care s-a pornit în realizarea acesteia să nu mai corespundă cu rezultatul sau scopul în care a fost creată, prin urmare devine o creație nouă, prin reinterpretarea unei idei creative având un alt scop și o altă destinație. Informația, de orice natură, trecută prin filtrul digital poate fi comprimată și arhivată cu ușurință, transpusă pe *suporturi de înmagazinare* compacte (CD, DVD) ce substituie nevoia de existență fizică a obiectului transpus. Aceste suporturi digitale pot înmagazina documente cu caracter personal, biblioteci, pinacoteci, reprezentând informație digitală.

În această eră digitală, obiectul fizic nu dispare, ci este folosit ca matriță pentru multiplicare și redistribuit în mediul online, fapt ce creează o abundență informațională cu caracter redundant. Comprimarea informației și transpunerea acesteia pe suporturi materiale de dimensiuni reduse are legătură cu volumul imens de documente existente în formă fizică sau de datele puse la dispoziție de internet.

Capitolul V cu titlul *Avangardele secolului XX în raport cu colecționarea obiectuală*, în continuarea tezei, abordează spațiul artelor vizuale și tratează subiectul unei secvențializări particularizante a gestionării și locuirii arhivelor de către, și prin direcțiile contemporane ale practicilor artistice ce au ca subiect *reevaluarea și reconsiderarea comunului*, privit de regulă, ca anexă, reziduu, surogat în compunerea arhivelor aflate sub semnul socialului și culturalului.

De la avangardele secolului XX și până la noile medii ale actualității contemporane, sunt identificate secvențe și instanțe ce pun în discuție, de la contestare la proiecte regeneratoare, conținutul cantitativ și calitativ al arhivelor de semn și sens cultural.

Noile curente artistice impun un fenomen de incluziune a noului prin modalitățile de exprimare artistică, aducând noutatea în sfera culturală. Prin inovația și rezultatul demersului lor, avangardele și avangardiștii, au definit condiția obiectului de artă în modernitate, condiție, ce nu mai era limitată la un anumit domeniu și cu atât mai puțin la formele de materializare. Indiferent de natura materialelor ori a mecanismelor de producere a artefactului, acesta, va fi analizat din perspectiva estetică și nu din cea a datelor valorice de alcătuire a formei sale. Datorită importanței și rolului jucat atât pe scena culturală cât și pe cea socială, mișcarea DADA, a devenit subiectul nenumăratelor studii academice cu ramificații în lingvistică, literatură, artă, muzică,

teatru, sociologie, reprezentând de fapt o istorie a ideilor. Pentru toate avangardele ce au urmat pe parcursul secolului al XX-lea, această mișcare artistică, precum și obiectele cu caracter *ready-made*; au reușit să influențeze producția a numeroși artiști precum: Max Ernst, Jean H. Arp, Man Ray și Francis Picabia.

De loc de neglijat este rolul jucat de avangardele istorice, în momentele de criză, în constructul vizual ce a atras odată cu apariția lor, o producție culturală ce îngloba cu mare ușurință elemente obiectuale din zone periferice.

Deși imaginea creată în rândul elitelor este clar una negativă, aspect întâlnit până în ziua de azi, obiectul kitsch, indiferent de mărime, material sau calitatea reprezentării sale, se integrează definitiv, atât în mediul instituțional cât și în cadrul operelor de artă.

Artiștii ce reprezintă mișcarea Arte Povera, operează cu obiecte preluate din spațiul profan, obiecte pe care le introduc în spațiul galeriilor sau muzeelor și le utilizează în constructe vizuale ce îmbracă adesea aspectul unor instalații vizuale. Cu origini în mișcarea DADA, acest grup de artiști reușește să impună o formă săracă a artei din perspectiva valorică a materialelor folosite, urmărind a aduce în fața publicului o imagine contrară realității; părți din aceasta sunt preluate pentru ca publicul să redescopere o realitate a naturii de care omul contemporan s-a îndepărtat.

Dintre reprezentanții acestei mișcări îi amintim pe: Giovanni Anselmo, Alighiero Boetti, Pier Paolo Calzolari, Luciano Fabro, Jannis Kounellis, Mario Merz, Marisa Merz, Giulio Paolini, Pino Pascali, Giuseppe Penone, Michelangelo Pistoletto, Emilio Prini, și Gilberto Zorio.

Arta Brută precum și alte mișcări avangardiste democratizează elitismul arhivelor anterioare impunând declinări ce duc de la alter-elitism la contra-elitism. Abordarea unor acumulări spațiale cu un pregnant caracter patrimonial în formele culturii înalte (aici referindu-ne în mod direct la acele aspecte ale artelor ce înglobează totalitatea formelor și abordărilor din zone precum artele vizuale, medii tradiționale, arhitectură, arte decorative, arte scenice și performative), aduc în actualitatea contemporaneității utilizarea instalației și a artelor instalaționiste ca un punct de referință al discursului artistic vizual. De la prezențe ceremoniale publice sau private, la încununarea statutului social și susținerea prin prezență materială ca dovadă a cunoașterii dobândite, sau uneori fiind alături în drumul omului în călătoria sa de după moarte, servind în mod direct drept avataruri ceremoniale și partenoriale în proiecția culturală a timpului și culturii carora aparțin sau au aparținut.

Cu timpul, se apelează la utilizarea noilor tehnologii prin elementele lor (obiecte electrice și electronice, televizoare, sisteme de sunet, lumini și medii digitale ori performative), ce reușesc să aducă un aport considerabil la multitudinea de forme pe care instalația le îmbracă în ultimele decenii. De asemenea nu mai rămâne o formă de artă tributară doar spațiilor închise, ocupând încet și diferite spații exterioare, unde se pot crea structuri cu desfășurare amplă.

Multitudinea curentelor avangardiste apărute și succedate cu o mare rapiditate duc la abordări dintre cele mai diverse. Obiectul prefabricat, manufacturat ori de serie, câștigă acceptul intrării sale ca material, suport de lucru, în câmpurile culturii înalte, conducând la mijlocul secolului trecut să fie integrate de asemenea și forme ale kitsh-ului, sau obiecte cu calitate și prezență îndoielnică.

Totodată am subliniat, ca repere culturale relevante pentru analiza de față, proiectele unor artiști ce au avut o importantă contribuție în cadrul arhivelor, artiști precum: Joseph Beuys, Mario Merz, Michelangelo Pistoletto, Jannis Kounellis și Gilberto Zorio, Rebecca Horn, Christian Boltanski, Damien Hirst, Tracey Emin, Do-Ho Suh și Sarah Sze sau alți artiști, repere ai ultimelor decade, precum Daniel Spoerri și Robert Rauschenberg, care au reușit să impună o traiectorie decisivă asupra percepției și acceptului asamblajului ca modalitate de lucru, în acceptul general și în cadrul dezvoltărilor cumulative. Prin opera lor, Louise Nevelson, Jeff Wassmann, Vladimir Yevgraphovich Tatlin, Janice Lowry, Arman și mulți alții au impus în câmpul accepțiunii artei noi modalități de lucru, de conservare și redare a unor realități.

Astfel am considerat necesar, ca în **Capitolul VI** intitulat *Studii de autori și fișe de proiecte artistice*, să relevăm cu ajutorul fișelor de artist și studiilor de proiect artistic, prezentările de centricitate și excentricitate dedicate parteneriatului dintre arhivă, în dimensiunile sale materiale și virtuale, și reflectarea lor în concept și proiect artistic rezultat din artele vizuale contemporane. Am ales, un număr de 27 de artiști în a căror operă vom regăsi preocuparea directă sau indirectă pentru arhivă, de la celebrare la contestare, și de la ilustrare la reformare.

Capitolul VII intitulat *Aplicații personale*, este dedicat prezentării și ilustrării rezultatelor aplicative din creația artistică personală, generate de investigațiile și demersurile teoretice, cu precădere cele din parcursul doctoral, dar la care se alătură și cele de anterioritate acestui parcurs, întrucât, așa cum menționam în introducere, arhivele, în toate aspectele lor, de la material la virtual și de la fizic la metafizic, sunt un subiect preferat al activității mele artistice pornind de la instanțele de reflexivitate și ajungând la actele și proiectele artistice propriu-zise.

Dacă aceste continuități cumulative, după cum rezultă din sinteza cercetării teoretice, documentară, ilustrativă și științifică, se dovedesc a fi o obligată interdependență atribuită existenței umane în formă socială, iată că, ajunși la capătul cercetării doctorale, putem spune cum că teritoriul artelor vizuale se prezintă ca un atelier permisiv la derogări, experimente și inovări asupra gestionării relației de natură culturală, legate de continuități cumulative alăturate ombilical societății umane și rezultatelor materiale ale acestora.

Artele vizuale se dovedesc a fi un generos câmp pentru generarea sau testarea de substituirii ale materialității arhivelor, atelierelor artiștilor fiind un loc propice atât pentru reușita cât și pentru eșecul experimentelor, fără ca acestea să afecteze în vreun mod continuumul parteneriatului tradițional dintre arhiva materială și cea virtuală, atunci când atașarea rezultatelor la obișnuințe și la tradiție, ameliorează și nu erodează.

Cercetarea teoretică, științifică și documentar-ilustrativă, a relevat rolul punctualității surselor și resurselor, a nuanțelor și detaliilor, legate de datele biologice ale omului, ca individ, grup, și societate, în aportul transformărilor de mare finețe și în același timp de o atitudine incisivă asupra a tot ce înseamnă generare și gestionare de arhivă. De aceea, inventarierea acestor influențe ocupă un spațiu extins în corpul tezei doctorale și reprezintă o preocupare aparte în subiectul analizei fenomenelor generate de continuitățile cumulative.

La polul opus, artele vizuale, în aspectul lor de dialog, de receptor și emițător, de exersare, modelare și extensie de arhive și de declinări ale acestora, întrețin o altă relație privind rolul lor de agent modificator. Ele mai întâi adună, selectează, filtrează și ierarhizează sintetic secvențele de diacronie și de contemporaneitate ale arhivei, le reprezintă, de la „arătare” la „relatare” și abia apoi, manifest sau circumstanțial, devin factori ce influențează, modifică sau transformă cutumele fizice sau metafizice ale stărilor și rezultatelor cu aspect de arhivă.

Bibliografie

- Avenarius, Richard, *Der menschliche Weltbegriff*, Editura Pierersche Hofbuchdruckerei Stephan Geibel & Co, Leipzig, 1905.
- Bandinelli, Bianchi R., *Del Helenismo a la Edad Media*, Editura Akal, Madrid, 1981;
- Bauret, Gabriel, *Abordarea fotografiei*, Editura All Educational, București, 1998;
- Baudrillard, Jean, *Simulacre și simulare*, Editura Idea Design&Print, Cluj-Napoca, 2008;
- Baxandall, Michael, *Pintura y vida cotidiana en Renacimiento*, Editura Gustavo Gili, Barcelona, 1972 (1978);
- Bell, Daniel, *Las contradicciones culturales del capitalismo*, Editura Alianza, Madrid, 1976 (1994);
- Berger, Rene, *Artă și comunicare*, Editura Meridiane, București, 1976;
- Bergson, Henri, *Materie și memorie*, Editura Polirom, Iași, 1996;
- Boudon, Raymond, *Tratat de sociologie*, Editura Humanitas, București, 2006;
- Bounia, Alexandra, *The Nature of Classical Collecting: Collectors and Collections, 100 BCE – 100 CE*, Editura Ashgate, Burlington, Vermont USA, 2004;
- Burckhardt, Jacob, *Judgments on history and historians*, Editura Liberty Fund Inc., Indianapolis, 1999;
- Burns, Alfred, *The Power of the Written Word: The Role of Literacy in the History of Western Civilization*, Editura Peter Lang Publishing, New York, 1989;
- Cardinal, Roger, *Dictionary of Art* vol.2, Editura Grove, Londra, 1996;
- Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității: modernism, avangardă, decadență, kitsch, postmodernism*, Editura Polirom, 2005;
- Celant, Germano, *Arte Povera: Histories and Protagonists*, Editura Electa, Milano, 1985;
- Celant, Germano, *Un'avventura internazionale*, Editura Edizione Charta, Torino, 1993;
- Compagnon, Antoine, *Cele cinci paradoxuri ale modernității*, Editura Echinox, Cluj-Napoca, 1998;
- Descartes, René, *Discours de la methode*, Editura G.F. Flammarion, Paris, 1637 (2000);
- Duby, Georges, *Tiempo de catedrales, El arte y la sociedad 980-1420*, Editura Argot, Barcelona, 1976 (1983);
- de Duve, Thierry, *În numele artei: pentru o arheologie a modernității*, Editura Idea Design&Print, Cluj-Napoca, 2001;
- Danto, C. Arthur, *El abuso de la belleza: la estetica y el concepto del arte*, Editura Paidós, Barcelona, 2003 (2005);

- Danto, C. Arthur, *La transfiguración del lugar comun: una filosofía del arte*, Editura Paidós, Barcelona, 1981 (2002);
- Eco, Umberto, *Istoria urâtului*, Editura Rao, București, 2008;
- Eco, Umberto, *Vertigo. Lista infinită*, Editura Rao, București, 2009;
- Eliade, Mircea, *Istoria credințelor și ideilor religioase: În trei vol. Vol. I – de la epoca de piatră la misterele din Eleusis*, Editura Universitas, Chișinău, 1992;
- Erche, Bettina, „Der schlimmste Boesewicht der Walachei,” în *Weltkunst nr. 8/2008*, Editura Zeit Kunstwerlag, Berlin, 2008;
- Ferry, Luc, *Homo Aestheticus*, Editura Meridiane, București, 1997;
- Furió, Vicenç, *Sociologia del Arte*, Editura Cátedra, Madrid, 2000;
- Gernsheim, Helmut, *Fotografia artistică, Tendințe estetice 1839-1960*, Editura Meridiane, București, 1970;
- Giesz, Ludwig, *Phänomenologie des Kitsches*, Ed. Wolfgang Rothe, Heidelberg, 1960;
- Groys, Boris, *Despre nou-eseu de economie culturală*, Editura Idea Design&Print, Cluj-Napoca, 2003;
- Hegel, George W. F., *Știința logicii*, Editura Academiei RSR, București, 1966;
- Higham, Charles, *Encyclopedia of Ancient Asian Civilizations*, Editura Facts on File Inc., New York, 2004;
- Irimie, Ion, *Scrisori despre informație*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2010;
- Jimenez, Marc, *La querelle de l'art contemporain*, Editura Gallimard, Paris, 2005;
- Julius, Anthony, *Transgresiuni: ofensele artei*, Editura Vellant, București, 2008;
- Jung, Carl Gustav, *Opere complete, Vol. 6 - Tipuri psihologice*, Editura Trei, București, 2003;
- Kandinsky, Wassily, *Spiritualul în artă*, Editura Meridiane, București, 1994;
- Kant, Immanuél, *Critique of the Power of Judgment*, Cambridge University Press, Cambridge, 2000;
- Kant, Immanuél, *Critica facultății de judecare*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981;
- Kavolis, Vytautas, *History on Art's Side: Social Dynamics in Artistic Efflorescences*, Editura Cornell University Press, Ithaca (N.Y.), 1972;
- Körner, Stephan, *Kant. A new Introduction to the philosophy of one of the greatest thinkers of the modern world*, Editura Penguin Books, New York, 1955;
- Kudielka, Robert, *Urteil und Eros. Erörterungen zu Kants Kritik der Urteilskraft*, Editura Eberhard Karls Universität, Tübingen, 1977;

- Landrus, Matthew, *Leonardo Da Vinci's Giant Crossbow*, Editura Springer-Verlag, Berlin, 2010;
- Lévy-Bruhl, Lucien, *Les fonctions mentales dans les sociétés inférieures*, Editura Les Presses Universitaires de France, Paris, 1912;
- Levy, Thomas, *Daniel Spoerri - Der Zufall als Meister, Le Hasard comme maître, Coincidence as Master, Il caso come maestro*, Editura Kerber Verlag, Hamburg, 2003;
- Lindberg, Carter, *The European Reformation*, Editura Blackwell Publishing, Oxford, 1937 (1996);
- Linton, Ralph, *The study of man*, Editura D. Appleton Century, New York/Londra, fr. *De l'homme*, Editura de Minuit, Paris, 1936 (1968);
- Lotman, I. Mihailovici, *Cultură și explozie*, Editura Paralela 45, București, 2004;
- Marchart, Oliver, *Hegemonia în câmpul artei*, Editura Idea Design&Print, Cluj-Napoca, 2009;
- Marrou, Henri-Irénée, *Sfântul Augustin și sfârșitul culturii antice*, Editura Humanitas, București, 1997;
- Marshall, Gordon, *Dicționar de sociologie*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1994 (2003);
- Marshall, Peter, *The Mercurial Emperor: The Magic Circle of Rudolf II in Renaissance Prague*, Editura Pimlico, London, 2007;
- Maxa, Florin, *Arta secolului XX între legitimare și delegitimare*, Editura Paralela 45, Pitești, 2007;
- McLuhan, Marshall, *The Gutenberg Galaxy*, Editura University of Toronto Press, Toronto, 1962;
- Meiss, Millard, *Pintura en Florencia y Siena después de la peste negra*, Editura Alianza, Madrid, 1951 (1988);
- de Mèredieu, Florence, *Arta și noile tehnologii*, Editura Rao, București, 2005;
- Morgenthaler, Walter, *Ein Geisteskranker als Künstler: Adolf Wölfli*, Editura Bircher, Berna, Elveția, 1921;
- Paz, Octavio, *Point de convergence. Du romantisme à l'avant-garde*, Editura Gallimard, Paris, 1974;
- Pearce, Susan, *On Collecting: An Investigation Into Collecting in the European Tradition*, Editura Routledge, Londra, 1995;
- Polgár, Alexandru, „Miliarde de dolari au ars într-un happening,” *Balkon* nr.3, Editura Idea Design&Print, Cluj Napoca, 2000;
- Popescu-Neveanu, Paul, *Dicționar de psihologie*, Editura Albatros, București, 1978;
- Prut, Constantin, *Dicționar de Artă modernă și Contemporană*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002;

- Rațiu, Dan Eugen, *Disputa modernism – postmodernism: o introducere în teoriile contemporane asupra artei*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2012;
- Rațiu, Mara, *Arta ca activitate socială: avatarurile discursului filosofic asupra artei contemporane*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2011;
- Rosenberg, Harold, *The Tradition of the New*, ed. a II-a, Editura McGraw-Hill, New York, 1965;
- Seitz, William C., *The Art of Assemblage*, Ed. Museum of Modern Art, New York, 1961;
- Sontag, Susan, *Against Interpretation*, Editura Dell, New York, 1969;
- Stoichiță. Victor Ieronim, *Instaurarea tabloului: metapictura în zorii timpurilor moderne*, Editura Humanitas, București, 2012;
- Tylor, B. Edward, *Primitive culture: researches into the development of mythology, philosophy, religion, language, art and custom*, ed. a II-a, 2 vol., Editura John Murray, Londra, 1873 (1920).
- Wolfflin, Heinrich, *Principiile fundamentale ale Istoriei Artei*, Editura Meridiane, București, 1968.

Volume colective

- Arnaldo, J., Serraller, C. F., Castrillo, D., Jarque, V., Martínez, J. F., Mas, S., Carreño, F. P., Cesalí, E. P., Raquejo, T., Rodríguez, D., Solana, G., Valdecantos, A., Vilar, G., Yvars, J. F., *Historia de las ideas estéticas y de las teorías artísticas contemporáneas*, vol. I-II, Editura Antonio Machado Libros, Madrid, 2004;
- Crumlish, C., Malone, E., *Designing Social Interfaces: Principles, Patterns, and Practices for Improving the User Experience (Animal Guide)*, Editura O'Reilly Media Inc. și Yahoo Press, Sebastopol-SUA, 2009;
- Catalog *ARCOmadrid: Republica de Corea*, vol. I-II/2007, Editura ARCO/ Ifema, Feria de Madrid, 2007;
- Catalog *ARCOmadrid: India*, Editura ARCO/ Ifema, Feria de Madrid, 2009;
- Catalog *ARCOmadrid: Los Angeles*, Editura ARCO/ Ifema, Feria de Madrid, 2010;
- Catalog *ARCOmadrid: 30 Aniversario*, Editura ARCO/ Ifema, Feria de Madrid, 2011;
- Catalog *ARCOmadrid*, Editura ARCO/ Ifema, Feria de Madrid, 2012;
- Filliou, R., Williams, E., Roth, D., Topor, R., „Spoerri, An anecdoted topography of chance,” *Atlas Arkive nr.4 - Fluxus/Nouveau Réalisme* (Ed. Atlas Press, Londra, 1995), p. 11.
- Gioni, M., Backer, S., Korman, S., Peetz, J. A., Wetzler, R., Wiley, C., *Il Palazzo Enciclopedico*, eng. *The Encyclopedic Palace*, Editura Marsilio Editori, Veneția, 2013;

- de Oliveira, N., Oxley, N., Petry, M., *Installation art in the new millennium: the empire of the senses*, Editura Thames & Hudson, Londra, 2003;
- Pettersson, S., Hagedorn-Saupe, M., Jyrkkio, T., Weij, A., *Encouraging collections mobility – A way forward for Museums in Europe*, Ed. Finnish National Gallery, Helsinki, 2010;
- Ruhrberg, K., Schneckeburger, M., Fricke, C., Honnef, K., *Art of the 20th Century – vol. II*, Editura Taschen, India, 2005.
- Werner Holzwarth, Hans, *100 Contemporary Artists*, vol. I, Editura Taschen, Berlin, 2009.

Articole științifice

- Adorno, Theodore W., „Veblens Angriff auf die Kultur” (orig. „Veblen’s Attack on Culture,” *Studies in Philosophy and Social Science* nr.9/3 Apr. 1941, pp. 389-413) *Gesammelte Schriften* Vol. 10 - *Kulturkritik und Gesellschaft*, Editura Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1998;
- Cardinal, Roger, „Cultural Conditioning,” *Outsider Art*, Ed. Studio Vista/ Praeger Publishers, Londra/New York, 1972;
- Dubuffet, Jean, „L’Art brut préféré aux arts culturels” tra. eng./ed. Allen S. Weiss „Art brut. Madness and Marginalia” *Art & Text*, nr. 27/1988, f.e., f.l., (1949 (1987/1988));
- Dubuffet, Jean, „Place à l’incivisme” eng. „Make Way for Incivism,” *Art and Text* nr. 27, f.e., Brisbane, Dec.-Feb. 1987-1988;
- Ferenczi, Sandor, „Introjektion und Übertragung,” *Jahrbuch für psychoanalytische und psychopathologische Forschungen I*, Editura Verlag Franz Deuticke, Leipzig-Viena, 1909;
- Filliou, Robert, Williams, Emmett, Roth, Dieter, Topor, Roland, „Spoerri, An anecdoted topography of chance,” *Atlas Arkive nr.4 - Fluxus/Nouveau Réalisme*, Editura Atlas Press, Londra, 1995.
- Foster, Hal, „Blinded Insight: On the Modernist Reception of the Art of The Mentally III” *October Magazine* nr. 97, Editura MIT Press, Massachusetts, 2001;
- Frost, R. O., Hartl, T. L., „A cognitive-behavioral model of compulsive hoarding,” *Behaviour Research and Therapy*- Vol.34, Editura Elsevier B.V., Cambridge, 1996;
- Frost, R. O., Steketee, G., Tolin, D. F., Brown, T. A., „Comorbidity and diagnostic issues in compulsive hoarding,” lucrare prezentată în cadrul *Annual Meeting of Anxiety Disorders of America*, (Miami FL, 2006);
- Frost, R. O., Steketee, G., Williams, L., „Hoarding: a community health problem,” *Health and Social Care in the Community* - Vol.8, Editura John Wiley & Sons Inc., New Jersey, 2000;
- Kroeber, A. L., Kluckhohn, C., „Culture: a critical review of concepts and definitions,” *Papers of the Peabody Museum of American Archaeology and Ethnology*, Editura Vintage Books, New York, 1952 (1963);

- Leroi-Gourhan, André, „Les religions de la Préhistoire: Paléolithique,” *La Revue de l'histoire des religions*, vol. 169/1966, Ed. Presses Universitaires de France (PUF), Paris, 1966 (2006);
- McLuhan, M, Fiore, Q., „The new electronic interdependence recreates the world in the image of a global village,” *The Medium is the Message, an inventory of effects* Editura Gingkopress Inc., Berkeley, 2001;
- Pertusa, A., Frost, R. O., Fullana, M. A., Samuels, J., Steketee, G., Tolin, D. F., Saxena, S., Leckman, J. F., Mataix-Cols, D., „Refining the diagnostic boundaries of compulsive hoarding: A critical review,” *Clinical Psychology Review-Vol. 30*, Editura Elsevier B.V., Cambridge, 2010;
- Shills, Edward, „Mass society and its culture,” *Culture for the millions*, (ed.) Norman Jacobs, Editura Van Nostrand, Princeton (N.Y.), 1961;
- Shipe, Timothy, „The Dada Archive,” *Books at Iowa* nr. 39, Ed. The University of Iowa Libraries, Iowa, 1983;
- Tolin, D. F., Frost, R. O., Steketee, G., Gray, K. D., Fitch, K. E., „The economic and social burden of compulsive hoarding,” *Psychiatry Research-Vol. 160*, Editura Elsevier B.V., Cambridge, 2008;
- Tsien, Tsuen-Hsui, „Paper and Printing,” (ed.) Needham, J., *Science and Civilisation in China* Part. I, Vol. 5, Editura Cambridge University Press, Cambridge, 1985;
- Ruhrberg, Karl, „Letter from Helma Schwitters to Hannah Höch,” 5 Apr. 1933, *Eine Lebenscollage - Ralf Burmeister und Eckhard Furlus* Part. II, vol. 2 (ed.) Höch, H., Ed. Kunstlerarchiv/Berlinische Galerie, Berlin 1989 (1995);

Cărți, articole și publicații online

- Andronic, Roxana-Gabriela, „Presa cu șurub,” *Evoluția mijloacelor de comunicare*, http://whenintime.com/EventDetails.aspx?e=cd05e676-50b1-410b-bae2-ab05f31f2391&t=/tl/Andronic/Evolu_c5_a3ia_mijloacelor_de_comunicare_analogice/
- Arms, Caroline R., „Keeping Memory Alive: Practices for Preserving Digital Content at the National Digital Library Program of the Library of Congress,” ediția online a *Library of Congress*, SUA, 2000, <http://worldcat.org/arcviewer/1/OCC/2007/08/08/0000070519/viewer/file505.html#feature1>, <http://memory.loc.gov/ammem/about/techIn.html>
- Balanza, Eduardo, *Archaeology of the dance Floors*, 2008, <http://eduardobalanza.com/en/#/arqueologia-de-las-pistas-de-baile>
- Blain Southern Gallery, *Jannis Kounellis*, Blain Southern Gallery, Berlin, 2012, <http://www.blainsouthern.com/artists/jannis-kounellis>
- Castellote, Alejandro, *Praise of Passion*, f.e., f.l., 1999, <http://www.marcoslopez.com/en/textos-acerca-castellote.php>

- McClure, Dana, *Alessandro Roma: Painting & Collage*,
<http://site.danamclure.com/2011/03/alessandro-roma-painting-collage/>
- Cullen, Deborah, „Adán Vallecillo: Topografías I & II and Segmentario,”
DaWire: online platform for contemporary art, 09/04/2012,
<http://dawire.com/2012/04/09/adan-vallecillo-topografias-i-ii-and-segmentario/>.
- De Cordova Sculpture Park & Museum, *Existed: Leonardo Drew*
<http://www.decordova.org/art/exhibition/existed-leonardo-drew>
- Danto, Arthur C., „The Artworld,” *The journal of philosophy* Vol. 61, nr.19,
 American Philosophical Association Eastern Division Sixty-First Annual Meeting,
 15/10/1964, Ed. online JSTOR, [http://links.jstor.org/sici?sici=0022-362X%2819641015%2961%3A19%3C571%3ATA%3E2.0.CO%3B2-6, 14/08/2003](http://links.jstor.org/sici?sici=0022-362X%2819641015%2961%3A19%3C571%3ATA%3E2.0.CO%3B2-6,14/08/2003)
- Database Art&Consulting, *Greta Alfaro*, Database Art&Consulting, Italia, 2013,
<http://www.database-carrara.com/en/greta-alfaro/>
- David Castillo Gallery, „Melvin Martinez: All Inclusive,” *Art is About*, 11 Oct. 2013,
<http://artisabout.com/2013/10/11/melvin-martinez-all-inclusive-david-castillo-gallery-2/>
- Mc Donald, John, „Christian Boltanski's Chance: The lottery of life,” *The Sydney Morning Herald*, articol online, The Sydney Morning Herald, Sidney, 24 Ian. 2014,
www.smh.com.au/entertainment/sydney-festival/christian-boltanskis-chance-the-lottery-of-life-20140123-319pt.html
- Skarstedt Gallery, „Mike Kelley at Skarstedt,” *Contemporary Art Daily: A Daily Journal of International Exhibitions*, New York, 27 Sep. 2012,
<http://www.contemporaryartdaily.com/2012/09/mike-kelley-at-skarstedt-2/>
- Der Spiegel, „Nazi Plunder: 1,500 Modern Artworks Found in Munich Flat,” *Spiegel Online International*, Hamburg, 4/11 2013, <http://www.spiegel.de/international/germany/munich-authorities-discovered-1500-works-of-art-stolen-by-nazis-a-931657.html>
- Eco, Umberto, „Sulla labilità dei supporti,” *l'Espresso / La bustina di minerva*, rom.
 „Stick-ul USB, strămoșul cărții,” *Businessmagazin Online*,
[http://www.businessmagazin.ro/opinii/stick-ul-usb-stramosul-cartii-3995612, 24/02/2009](http://www.businessmagazin.ro/opinii/stick-ul-usb-stramosul-cartii-3995612,24/02/2009)
- Frost, Randy O., *The International OCD Foundation (IOCDF) - Hoarding Center*, Boston,
<http://www.ocfoundation.org/hoarding/print.aspx?id=691>
- Gwendolen Webster, *Kurt Schwitters' Merzbau*, lucrare de dizertație Universitatea Milton Keynes, Bedfordshire, Marea Britanie, 2007,
https://www.academia.edu/2518110/Kurt_Schwitters_Merzbau
- Imperato, F., Stelliola, Niccolò A., (1599), *Dell'istoria natvrale di Ferrante Imperato napoletano libri XXVIII*, Editura. Stamparia à Porta Reale per Costantino Vitale, Napoli, 1599, Getty Research Institute - https://archive.org/details/gri_c00033125008260594.
- Keitelman Gallery, *Carmen Perrin Distrates*, Keitelman Gallery, Bruxelles, 2013,
<http://www.keitelmangallery.com/keitelmangallery/pressCarmenPerrin.html>
- Kolumba Art Museum, *Thinking: 5th Annual Exhibition*, Kolumba Art Museum,
http://www.kolumba.de/?language=eng&cat_select=1&category=1&artikle=420

- Lewis, Geoffrey D. *History of Museums*, Enciclopedia Britanica,
<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/398827/history-of-museums>.
- Perry, Regenia A., *Free within Ourselves: African-American Artists in the Collection of the National Museum of American Art*, Editura Pomegranate Art Books, Washington D.C., 1992, <http://americanart.si.edu/collections/search/artist/?StartRow=1&ID=2052&skip=1&CFID=2070672>
- Pistoletto, Michelangelo, *Plexiglass*, Galleria Sperone, Torino, 1964,
<http://galeriemezzanin.com/artists/michelangelo-pistoletto/texts/pistoletto-plexiglass/>
- Proenza, Mary, „Leonardo Drew review,” *Art in America Magazine*, 18 Ian. 2013,
<http://www.artinamericamagazine.com/reviews/leonardo-drew-1/>
- SOMArts, *Electronic Pacific*, SOMArts Cultural Center, San Francisco, 2013,
<http://www.somarts.org/electronicpacific/>
- Tălpeanu, Ion, „Pong art: Obiect și concept,” *Hermeneia. Revista de studii și cercetări hermeneutice* - nr.7/2007, Editura Fundației Academice Axis, Iași, 2007,
http://www.hermeneia.ro/?page_id=282
- „The trees Knew it,” *The Argentina Independent*, 21 Noi. 2011,
<http://www.argentinaindependent.com/tag/adriana-bustos/>
- Uriel, Belén, *Matadero Archivo – Archivo de creadores de Madrid*,
<http://archivodecreadores.es/artist/belen-uriel/121>
- Victoria-Miro Gallery, *Sarah Sze Overview*, Victoria-Miro Galley, Londra,
<http://www.victoria-miro.com/artists/33-Sarah-Sze/overview/>
- White Cube Galley, *Gabriel Orozco*, White Cube Gallery, Londra,
http://whitecube.com/artists/gabriel_orozco/
- „What is Outsider Art?,” *Raw Vision Magazine*, Editura Raw Vision Ltd., Watford, Marea Britanie, <http://rawvision.com/about/what-outsider-art>